

РЕЦЕНЗИЯ

**от доц. д-р Георги Асенов Арнаудов,
преподавател в Нов български университет,
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство”,
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”
с кандидат Ростислава Викторовна Пашкевич**

Настоящата дисертация на Ростислава Викторовна Пашкевич на тема **„Иновативен метод за преподаване на музика в музикално-театралната програма на Tshwane University of Technology – ЮАР “** е развита в рамките на един обем от 115 страници. Тя съдържа **Увод**, 4 глави, озаглавени съответно I глава. **Влиянието на мисионерите за изграждането на музикална представа в чернокожото население в Южна Африка**, II глава. **Програмата по музикален театър и курсът музика**, III глава. **Иновативен метод**, IV глава. **„King Inna de Jungle“ („Кралят на Джунглата“)**, **Заключение на дисертационния труд**, **Приноси**, **Литература**, както и приложени **9 авторски учебни пособия**.

Изборът на темата на дисертацията, както и цялото изследване на Ростислава Пашкевич имат реален практически принос в българското музиковедие – а и не само в него – тъй като поставеният проблем е рядко изследван. Нещо повече, голяма част от елементите на тази проблематика са разработени от дисертанта и са наблюдавани на практика в протежението на един дълъг (разположен в немалко години) образователен и творчески процес. Те са тествани на практика и имат различни творчески и артистични конкретизации. Всичко това прави от своя страна текста значим и с ясно научно-практическо приложение.

Обект на дисертацията на Пашкевич е образованието по музика в Южноафриканската република (ЮАР) и в частност въведените от дисертанта иновативни методи на преподаване в музикално-театралната програма в Департамента по сценични изкуства, Факултет по изкуства на един от най-големите университети в столицата на Южна Африка – Технологичен Университет Тсуане (ТУТ). Ростислава Пашкевич е преподавател в университета ТУТ от 1999 и още от началото работи активно за обогатяването на съдържанието на предмета Музика. Основен фокус в нейната дългогодишна педагогическа дейност е задълбочаване в

тематиката на преподаването, както и изследването и прилагането на различни по тип методики които са създали един нов преподавателски модел. Този модел е развит на основата на личния опит на дисертанта, който впрочем представя в текста си информация за цялостната организация на програмата и методите на обучение, както и детайли от работата по създаването на авторския мюзикъл „King inna de Jungle“ („Кралят на джунглата“) и други реализирани със студентите творчески изяви. Основата на този модел е различното ниво на музикална подготовка на кандидатстващите за обучение студенти, което е било и подтика през 2011 г. дисертантът да започне да извършва изследвания на различни данни за академичната подготовка на студентите, приети в Програмата по музикален театър в ТУТ. Разнородната и нехомогенна среда на различните випуски от студенти е предпоставила и разработването и „прилагането на нови различни и иновативни техники и методи в преподаването, в зависимост от нивото на разбиране на студентите и съобразно учебната рамка; както и поддържането на постоянна мотивация у тях“.

Дисертантът е формулирал много ясно и точно целите и задачите на дисертацията. Тези *техники и методи* са представени обстойно в текста на изследването, като Пашкевич е осъществила основен и същностен анализ на отделните програми и методи на обучение, въведени във връзка с работата ѝ като преподавател в ТУТ, както и като автор на мюзикъла „Кралят на джунглата“. Тя си е поставила и задачата да анализира въведената от нея иновативната образователната методика, която, по думите на автора, е „от гледна точка на възможностите за реализиране и на творческа дейност, както и изследователските подходи: аналитични по отношение на съществуващата база и образователни традиции, музикалнотеоретични и музикално-педагогически при анализа на програмите и методите на обучение, авторефлексивни при представянето на творческите резултати“.

Логиката на структуриране и изграждане на текста на дисертацията показва една много висока степен на познаване на състоянието на изследвания проблем. В своята първа глава Ростислава Пашкевич разглежда влиянието на християнските мисионери за изграждането на новата музикална култура в ЮАР и най-вече за

развитието на музиката в средите на чернокожото население. Създаването на тази нова музикална среда според нея е „един вечен диалог, реализиран в различни форми и в различни степени на хибридизация с течение на годините.“ Тази изведена хибридность е и една от основните контекстуални характеристики на смесването на местната музика с всички привнесени отвън идеи и концепции за музиката, а оттам и нови практики, принципи на изпълнение и форми. Голямото проникване на белите мисионери в различните точки на страната създава различни взаимодействия с разнородните местни култури, а оттам идва и голямото богатство на южноафриканските музикални стилове. Съчетаването на традиционната вокална музика в Южна Африка с музиката на мисионерите предпоставя и големия разцвет на акапелното пеене, в което се осъществява това хибридно сливане на „стила на западните химни с местните хармонии“. Използването на музикални инструменти започва на един по-късен етап и то е свързано с развитието на градовете и градското работническо население, среда, в която се осъществява на практика смесването на различните традиционни регионални музикални стилове с тези на идващата от Европа музика. Тази употреба на западноевропейски модели и форми в изпълнението на новите типове фолклорни песни оказва голямо влияние на създаването на нови хибридни жанрове на музициране в градските центрове.

В текста на дисертацията е представена и разгледана подробно системата *Tonic sol-fa* на Джон Къруен, която се прилага от дълги години от различни мисионери в страните на Африка, Азия и Австралия. Тази музикално-педагогическа система е основана на представената впрочем за пръв път през 1845 г. в Норич, Англия образователна методика на Сара Ан Глоувър (1785-1867). Публикуването през 1845 на нейната „*A Manual of the Norwich Sol-fa System*“ е и основа на създадената по-късно, през 1853, система *Tonic Sol-Fa* от Преподавателя Джон Къруен (1816-1880). Правя тази малка бележка, защото от текста на дисертацията се разбира че Глоувър само „работи върху модифицираната системата на Къруен“. Тя впрочем помага на Къруен за усъвършенстването на създадената от нея система, а той започва нейното широко прилагане. Системата и представена по същество и в детайли, като Пашкевич прави изключително важната уговорка, че според нея системата *Tonic sol-fa* е превърната в единствена норма и

всеки един опит за изменянето ѝ или прилагането на друга система на музикално обучение среща голяма съпротива.

Във втората глава на текста на дисертацията е представен курсът „Музика“, така както той се прилага в утвърдената програма по специалността Музикален театър в ТУТ. Този курс има за цел създаването на солидна музикална основа и даването на многостранни по обхват теоретични познания в областта на теорията на музиката, както и практическото им приложение в съвременните музикални жанрове и в частност този на Музикалния театър. Описаният курс е развит в много аспекти и има по-скоро интердисциплинарен характер, като неговата цел е както запознаването на студентите с основни понятия в музиката и изкуството, така и с важни практическо-изпълнителски проблеми в областта на този хибриден жанр. Курсът има три основни части – „теория на музиката с практическо приложение, ансамблова и дуетна подготовка“. Тази систематизация на частите на курса е направена лично от Ростислава Пашкевич, която е и автор на курса, и нейната основна цел е била последващата реализация в артистичния живот на завършилите обучението си студенти и работата им в областта на индустрията на Музикалния театър. Съвсем естествено и очаквано, в сферата на обучението в областта на музикалния театър в ЮАР, като основен модел се приемат тенденциите на *Бродуей* и *Уест Енд* – един световно наложил се стереотип в музикалната индустрия и развития пазар на професията. Като малка бележка следва да изведе, че преходът от описаният в първата глава *контекст* на развитието на музиката и музикалното образование в ЮАР към създаването от Пашкевич на иновативния метод е рязък и поне за мен не стана ясно генезиса на идеята за създаване на новата методика. Надявам се това да е направено по-скоро от скромност!

Третата глава на дисертацията е посветена по същество на разработения и въведен от Пашкевич иновативен метод. В тази глава са представени и проследени ясно и подробно методическите цели, включените курсове, различните поставени теоретични и практически задачи, както и постигнати от студентите резултати. За осъществяването на целите си и прилагането на иновативния образователен метод дисертантът е създал девет издадени авторски учебни помагала, които са приложени като доказателствен материал в документацията по защитата и са ярко

свидетелство за това, че дисертационният труд е разработен самостоятелно. Тези помагала са създадени специално като цялостна методика на обучението във въведената от дисертанта нова програма и са плод на дългогодишната изследователска, теоретична и практическа работа на Ростислава Пашкевич. Впрочем, те са и първите издадени за 30-годишната практика в обучението по Музика в ТУТ помагала. Така както е представена в дисертацията, а така и както е видимо от приложената към нея аудиовизуална и текстова информация, методологията на описания от Ростислава Пашкевич музикалнообразователен подход има идентифицируема философия и образователни принципи, единна структура с добре дефинирани и описани практики, ясно описани цели и задачи. Приложените в дисертацията схеми по разработването и прилагането на иновативния метод са много добре конструирани и предполагам отлично приложими на практика.

Последната, четвърта глава, е посветена на практическата и творческа реализация на създаването на първия в света реге мюзикъл „King Inna de Jungle“ (Кралят на джунглата). Този мюзикъл е свързан духовно и практически с бащата на реге музиката в Южна Африка. Съвместната работа на Пашкевич с този знаменит изпълнител започва през 2016 г. с проекта „Reggae Explosion“, а идеята за написването на мюзикъла се заражда при изучаването на песента „King inna de Jungle“. Създаването на този мюзикъл впрочем е ярко доказателство за наличие на голям, при това собствен творчески принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Считам, че в така представената логика на текста е налице съответствие на избраната от дисертанта методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд, а именно възможно по-ясното и пълно представяне на създадения от нея иновативен метод за преподаване на музика в музикално-театралната програма на ТУТ

Текстът на Ростислава Пашкевич е основан на позовавания на представителен брой автори, като в частта Литература – са изведени общо 63 заглавия (4 на кирилица и 59 на латиница). Това са текстове, които са отбелязани

коректно не само в приложения списък с използвана литература, но и в самия текст на дисертацията. Те обхващат един значително дълъг период на издаване от 1948 г. до днес, а това е особено важно при така изследваната проблематика и динамиката на историческото и културното развитие на ЮАР. Представени са и 24 линка с информация, използвана в текста.

Аз съм запознат изцяло и в основи с автореферата на Ростислава Пашкевич който съдържа 28 страници и много коректно, ясно и точно представя основните положения от текста на дисертацията, като в него е включено и пълно и точно представяне на публикациите, свързани с дисертационния труд в различните годишни сборници „Млад научен форум за музика и танц“ на Департамент „Музика“ на Нов български университет, както и приложените издадени от Пашкевич 9 авторски учебни помагала, като всички те са издание на Tshwane University of Technology – Faculty of the Arts.

Приемам изцяло и съм съгласен с изведените в дисертацията и автореферата приноси на дисертанта, като ще си позволя да коментирам и допълня някои от тях. Те са отнесени до:

- *Създаването* на иновативен метод за преподаване на музика в Програмата по Музикален Театър в ТУТ, на основата на един, както е видно от целия текст на дисертацията обстоен и отлично направен социологически и културологически анализ на състоянието на различните програми от времето на апартейда и пост-апартейда;
- *Систематизирането и структурирането* на метода на основата на „съзнателно и активно усвояване на знанията и уменията от обучавания“ с цел осигуряването на „волевото му участие“. В рамките на тази систематизация е въведен и нов метод за оценка на обучението;
- Създаденият от Пашкевич нов иновативен метод е *организиран* в специална програма, при това в една изключително сложна и динамична социална и културна среда. Програмата е основана на толерантност, в която няма етнически и междурасов проблем. А

- създаването на една такава либерално и толерантна среда може да бъде приета не само като научен принос, а като човешко постижение;
- Написването и методическото систематизиране на вече цитираните девет авторски учебни помагала. Те са групирани по три за всяко едно от нивата на обучение – базисно, междинно и специализирано, Вътре в тях групите са структурирани като помагала за „ансамблова подготовка“, за изпълнение на „групов репертоар“ и „работна тетрадка“;
  - Създаването на първият в света реге мюзикъл „King inna de Jungle“ е един великолепен творчески резултат, свързан с цялостната дългогодишна работа на дисертанта, с неговите изследвания и създаденият иновативен метод. Този творчески резултат е впечатляващ като творба, като изпълнение, най-накрая като фактор за въздействие върху културната среда.

На основата на всичко това си позволявам да оценя изключително високо и по достойнство както цялата практическа, методическа, педагогическа и творческа дейност на Ростислава Пашкевич по време на изследването, така и написването на текста на дисертацията. Бих желал също така да поздравя и научния ѝ ръководител проф. Елисавета Вълчинова-Чендова, д.н. за работата ѝ с докторанта и оказаната неограничена методическа помощ. С настоящето бих желал да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на Ростислава Пашкевич образователната и научна степен „доктор“ по специалност 8.3. „Музикално и танцово изкуство“.

София, 02.08.2018

доц. д-р Георги Асенов Арnaudов

Подпис: .....